

Nejčastější mýty a omyly v oblasti přístupnosti

Mgr. Radek Pavlíček, TyfloCentrum Brno, o. p. s.

O přístupnosti - stejně jako o řadě jiných oblastí tvorby webu - koluje řada polopравd, omylů a mýtů. Na přednášce se posluchači seznámí s těmi nejčastějšími, dozví se, proč už tato tvrzení neplatí a jaká je realita.

Úvod

Přístupnost je třeba vždy posuzovat v souladu s aktuální situací v této oblasti a všeho, co ji ovlivňuje¹. Asistivní technologie, prohlížeče, ale i způsob práce uživatelů se mění a pokud chceme vytvářet opravdu přístupné weby, je třeba vědět, jaké jsou současné potřeby, požadavky a zvyklosti v práci s webem těžce zdravotně postižených uživatelů.

Jednou z věcí, které mohou negativně ovlivňovat přístupnost, jsou tvrzení, která už neodpovídají realitě, ale řada tvůrců webů je stále bere za neměnnou pravdu. S ohledem na ně tvoří weby, které považuje za přístupné, ale ve skutečnosti tomu tak už vůbec být nemusí.

Jaké jsou tedy nejčastější mýty a omyly v oblasti přístupnosti?

Nevidomí lidé nebo lidé s jiným typem postižení nepoužívají Internet

Toto tvrzení platilo v době, kdy možnost připojení k Internetu nebyla pro uživatele běžnou záležitostí. Navíc asistivní technologie - programy, které lidem se zdravotním postižením práci s Internetem umožňují - nebyly v té době na dnešní úrovni a s webovou stránkou pracovaly de facto na úrovni prostého textu.

Se změnou situace na trhu připojení a výrazným zlepšením funkcí asistivních technologií se toto časem změnilo a dnes už tvrzení z nadpisu dávno neplatí. Naopak. Mnoho lidí se zdravotním postižením dnes používá Internet denně a pro řadu z nich je to **jeden z mála komunikačních prostředků**, který mohou používat samostatně a nebyť tak závislí na pomoci druhých. Navíc jim Internet nabízí **samostatné** vykonávání činností, které by pro ně jinak byly velmi obtížně proveditelné – internetbanking, nakupování, komunikace s přáteli, úřady, atp.

Stránka je buď přístupná, nebo nepřístupná – nic mezi neexistuje

Velmi častým problémem je černobílé nahlížení na přístupnost. Řada tvůrců webů či konzultantů vnímá přístupnost pouze jako dvoustavovou – stránka buď přístupná je, nebo není. Skutečnost je ale taková, že zcela nepřístupných stránek je dnes naprosté minimum a s drtivou většinou stránek si handicapovaní uživatelé *nějak* poradí. V současném pojetí přístupnosti jde primárně o to, aby se handicapovaní uživatelé k hledaným informacím dostali co nejsnadněji a nejrychleji, neboť zdlouhavé hledání informace na stránce odrazuje od prohlížení stránky a snižuje tak i použitelnost stránky. Mezi přístupným a nepřístupným webem tak existuje poměrně široká *šedá zóna*, která vyžaduje testování použitých technik a teprve na základě něj lze rozhodnout, zda konkrétní řešení je či není přístupné.

¹ <http://zdrojak.root.cz/clanky/7-aspektu-ktere-maji-vliv-na-pristupnost/>

Přístupnost je exaktní věda

Opak je pravdou. Na přístupnost má vliv celá řada faktorů a její zužování pouze na technické aspekty je velkou chybou. Stejně tak je chybou se domnívat, že pro zhodnocení přístupnosti stačí vzít sadu pravidel, formálně je ohodnotit, u každého si poznamenat splněno/nesplněno a mít za to, že pro zjištění přístupnosti webu bylo uděláno maximum.

Řadu věcí z přístupnosti dnes není možné exaktně ohodnotit, protože často neexistuje jediné správné řešení. Mnohdy lze pouze na základě uživatelského testování přístupnosti zjistit, která varianta je vhodnější a přístupnější a kterou by tedy měl tvůrce stránky použít.

Javascript je zlo

Dalším z častých mýtů je prohlášení některé z technologie za naprosto nepřístupnou. Toto tvrzení opět platilo před několika lety. V té době měly asistivní programy, které zpřístupňují handicapovaným uživatelům web, například s Javascriptem problémy. Dnes už je situace naprosto jiná. Prakticky neexistuje dobrá a zlá technologie, ale platí, že **každou technologii lze dobře a špatně použít**. Často se například za *zlou* (nepřístupnou) technologii prohlašuje Javascript a za dobrou (přístupnou) CSS. Přitom skutečnost je taková, že Javascript může zvyšovat přístupnost² a naopak pomocí CSS lze vytvořit menu, které není přístupné z klávesnice³ a řada handicapovaných uživatelů si s ním neporadí.

Dnes tedy záleží jen na tom, jak je ta která technologie použita a jen samotné použití technologie v žádném případě neurčuje její přístupnost či nepřístupnost.

Náš web je přístupný při vypnutém Javascriptu, CSS a zobrazování obrázků

Dalším častým mýtem je tvrzení, že lidé se zdravotním handicapem surfují po webu s vypnutým zobrazováním obrázků, Javascriptem a CSS. Opak je pravdou. **Drtivá většina uživatelů surfuje po webu se standardně nastavenými prohlížeči a aktivní podporou Javascriptu či CSS**. Nelze se tedy spoléhat na to, že handicapovaní návštěvníci webových prezentací s ní budou pracovat bez aktivní podpory Javascriptu či CSS, a podle toho weby tvořit.

Výše uvedené tvrzení podpořil i nedávno provedený průzkum mezi uživateli screenreaderů⁴, v němž na otázku, zda mají ve svém prohlížeči vypnutý Javascript, kladně odpovědělo pouze 10 % respondentů. I tento výsledek tedy posiluje trend, aby tvůrci webu **zpřístupňovali už obsah, vytvořený pomocí skriptování, protože drtivá většina uživatelů se zdravotním postižením si při surfování Javascript nevyplácá**.

Textová verze = ideální řešení přístupnosti

Řada provozovatelů webu se snaží vyřešit jeho přístupnost tím, že nabídne uživatelům textovou verzi. Pokud textová verze slouží jako doplněk, přinášející přidanou hodnotu k přístupné primární verzi webu

² <http://poslepu.blogspot.com/2010/01/tajemstvi-fokusu.html>

³ <http://interval.cz/clanky/hover-menu/>

⁴ <http://zdrojak.root.cz/clanky/pruzkum-mezi-uzivateli-screenreaderu-mobilni-web-prestava-byt-tabu/>

například v podobě vyššího kontrastu, větší výchozí velikosti písma či přehlednějšího rozložení obsahu stránky, je její provozování opodstatněné.

Na textovou verzi se ale rozhodně nelze spoléhat jako na řešení nepřístupné primární verze webové prezentace. Textová verze totiž ještě sama o sobě nezajišťuje přístupnost. Drtivá **většina handicapovaných uživatelů pracuje s primární verzí webu** a po textové verzi sáhne teprve ve chvíli, kdy si s tou primární opravdu neporadí.

Nevalidní kód = nepřístupný web

Validita kódu má dnes na přístupnost naprosto minimální vliv. V extrémních případech sice může přístupnost negativně ovlivnit, ale webová stránka, obsahující několik chyb, zapříčiněných například WYSIWYG editorem, který je používán pro vkládání obsahu na web, s velkou pravděpodobností žádné problémy s přístupností mít nebude.

Je tedy chybou zužovat přístupnost na validitu či nevaliditu kódu – i validní HTML stránka může být nepřístupná a naopak stránka, obsahující chyby, nemusí mít s přístupností problémy.

Náš web vyhovuje Metodice XY a proto je přístupný

Běžnou a častou chybou je považovat web za přístupný v případě, kdy vyhovuje některé z metodik přístupnosti. **Metodiky slouží pouze jako vodítko pro testování přístupnosti.** Můžeme pomocí nich zjistit, zda je web nepřístupný, rozhodně ale nemůžeme zjistit, zda web je přístupný. Přístupnosti také škodí rigidní pohled na jednotlivá pravidla přístupnosti a jejich doslovný – a bohužel často mylný – výklad.

Prohlášení o přístupnosti

Prohlášení o přístupnosti je čistě formální záležitost bez praktického přínosu a jeho (ne)přítomnost na webu není z hlediska reálného přínosu nikterak důležitá. Často se také stává, že prohlášení o přístupnosti obsahuje mylné či zavádějící informace, které neodpovídají skutečnosti. Není tedy pravdou, že by handicapovaní uživatelé jako první stránku na webu navštívili stránku s prohlášením, aby se podle něj rozhodli, zda web je pro ně přístupný.

Závěr

Seznámili jsme se s nejčastějšími mýty a omyly z oblasti přístupnosti a vysvětlili si, jaká je situace dnes a co je třeba brát v potaz. K tomu, abychom vytvářeli přístupné weby, které odpovídají aktuálním požadavkům handicapovaných uživatelů, je tedy třeba průběžně sledovat, jak se situace v této oblasti vyvíjí a brát zřetel na nové trendy. Jinak může být výsledek naší dobře míněné snahy o zpřístupnění webu přesně opačný, než jsme původně zamýšleli. Nabízíme dostupné možnosti pomoci: naše služby⁵, blog POSLEPU⁶.

⁵ www.blindfriendly.cz/nabidka-sluzeb

⁶ www.poslepu.cz